

Nr 128

*Utlåtande i anledning av motion om värdesäkring av trafikliv-
ränta åt Thorild Oldenburg.*

(5:e avd.)

I motionen II: 986 av herr Lothigius har såvitt nu är i fråga hemställts att riksdagen måtte besluta att Thorild Oldenburg, Grängsgatan 11 A, Jönköping, förklaras berättigad att för sitt uppehälle få del av tillräckligt stor trafiklivränta.

Utskottet har inhämtat yttrande över ifrågavarande motionsyrkande från riksförsäkringsverket som anfört följande.

Riksförsäkringsverket har från försäkringsbolaget Fylgias handlingar, som verket haft till låns, inhämtat följande.

Oldenburg, som är född den 7 februari 1916, skadades som 14-åring då han den 7 april 1930 med cykel kolliderade med en i Fylgia trafikförsäkrad personbil i en gatukorsning i Jönköping. Han åsamkades därvid en mycket svår hjärnskada med hjärnsubstansförlust. Vid tidpunkten för olyckshändelsen var Oldenburg elev vid läroverket i Jönköping. På grund av starka psykiska insufficienssymptom, som kvarstod som ett men från olyckan, måste han avbryta sin skolgång. Han kunde inte utföra något regelbundet arbete och var därför sysslolös till i augusti 1934, då han för vård intogs på Ryhovs sjukhus. Ett år senare opererades han för ofta förekommande epileptiska anfall som en följd av huvudskadan. Från sjukhuset utskrevs han på försök i mars 1939. Han hade därefter några tillfälliga anställningar, men var huvudsakligen arbetslös. I läkarutlåtande i oktober 1940 uttalades, att hans arbetsförmåga till följd av olyckan måste anses nedsatt med minst 90 % och att någon nämnvärd förbättring för framtiden inte kunde påräknas. Oldenburg blev sistnämnda år på egen begäran omyndigförklarad. Under följande år synes han tidvis ha innehaft olika anställningar och varit intagen på sjukhus. Han myndigförklarades år 1950, gifte sig och innehade anställning, bl. a. som svetsare, men hade synbarligen stora svårigheter att behålla sina anställningar. Enligt senare utfärdad läkarintyg är han numera och sedan flera år helt arbetsoförmögen.

Makarna har i äktenskapet två barn, födda 1953 resp. 1958.

I de av Fylgia till låns erhållna handlingarna ingår inte det i anledning av trafikolycksfallet upprättade förundersökningsprotokollet. Klart är emellertid att bilföraren ansågs vållande till olyckshändelsen. Han åtalades för trafikförseelse vid olyckan och blev fälld till ansvar. I målet fördes även skadeståndstalan för Oldenburgs räkning, varvid han tillerkändes visst skadestånd, bl. a. ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Han förbehölls vidare rätt att framdeles föra den ytterligare skadeståndstalan vartill han

kunde finna fog. Livränta utdömdes inte i målet och inte heller senare har Oldenburg i rättegång yrkat utfående av livränta.

I en skrivelse till Fylgia den 2 juli 1969 från Oldenburgs dåvarande juridiska ombud har bl. a. anförts följande: »Till följd av olyckliga omständigheter bevakades hans intresse vid rätten av hans biologiska fader, som icke hade förmåga att på riktigt sätt bevaka hans rätt, varför det skadeståndsanspråk som hade kunnat riktas mot bilens förare icke kom att utgå. Herr Oldenburg var född utom äktenskapet och hans mor var vårdnadshavare. Juridiskt var herr Oldenburg icke företrädd inför Rådhusrätten i Jönköping där målet handlades, då fadern saknade fullmakt från vårdnadshavaren. Enligt den gamla barnavårdslagen som då var gällande var icke heller barnavårdsnämnden inkopplad. Inte mot någon av dessa personer kan därför någon talan riktas angående skadestånd för att herr Oldenburgs rättigheter icke iakttagits.»

Fylgia, vari den till olycksfallet medverkande bilen var trafikförsäkrad, hade på grund av den för bilföraren fällande domen att utge ojämkat skadestånd till Oldenburg. Vid tiden för olycksfallet var emellertid trafikförsäkringens ansvarighetssumma begränsad till 20 000 kr. Av detta belopp åtgick ca 11 500 kr. i ersättning för dels direkta kostnader under Oldenburgs akuta sjukdom, dels förlorad arbetsinkomst m. m. under sjukskrivningstiden. Återstående del av ansvarighetssumman, ca 8 500 kr., anslogs år 1941 till en livsvarig livränta till Oldenburg. Livräntan fastställdes att utgå från den 1 juli 1941 med 383: 51 kr. för år. Sedan Oldenburg åren 1954 och 1960 hos Fylgia gjort framställningar om utbyte av livräntan mot kapitalbelopp och dessa framställningar avslagits, gjorde han år 1962 en förnyad framställning om sådant utbyte. Kapitalvärdet av livräntan utgjorde vid denna tidpunkt ca 7 000 kr. Efter sista framställningen medgavs Oldenburg utbyte av livräntan i sådan mån att han erhöll ett kapitalbelopp av 5 000 kr. Av ansvarssumman återstod därefter något mer än 2 000 kr., motsvarande en årlig livränta på 126: 60 kr. År 1964 återkom Oldenburg genom ombud med begäran om ett nytt kapitalbelopp. Han erhöll då ytterligare 1 000 kr. Livräntans årsbelopp utgjorde därefter 73: 21 kr. På förnyad framställning av Oldenburg år 1965 utbetalade Fylgia till honom livräntans återstående kapitalvärde, 1 344 kr. Fylgias ansvarighetssumma var härigenom helt förbrukad.

Efter framställning av Oldenburgs ombud utbetalade Fylgia i november 1969 ex gratia ett engångsbelopp av 5 000 kr., »avsett som bidrag till Thorild Oldenburgs ekonomi för att ge honom och hans familj möjlighet till rekreation».

Genom utbytet av den sista delen av livräntan mot kapitalbelopp gick Oldenburg förlustig rätten till förmåner enligt 1967 års lag om tillägg till vissa trafiklivräntor. Enligt 13 § lagen äger densamma nämligen inte tillämpning på sådan del av trafiklivränta som bytts ut mot engångsbelopp.

Inom riks-försäkringsverket har en beräkning gjorts av den årliga livränta som med tillämpning av 1967 års nyssnämnda lag skulle tillkommit Oldenburg om utbyte av livränta mot kapitalbelopp inte skett. Den livränta på 383: 51 kr., som han tillerkändes fr.o.m. den 1 juli 1941, skulle med hänsyn till livräntans fastställelseår ha förhöjts genom allmänt tillägg med 140 %. Uppenbart synes vidare vara att Oldenburg på grund av ansvarighetssummans otillräcklighet för tillgodoseende av hans berättigade anspråk på skadestånd skulle blivit tillerkänd särskilt tillägg med 2 000 kr. för år. Även

på detta särskilda tillägg skulle allmänt tillägg ha utgått med 140 %. Slutligen borde Oldenburg med hänsyn till att han vid skadans uppkomst inte fyllt 16 år och vid livräntans fastställande hade sin arbetsförmåga nedsatt genom skadan med mer än två tredjedelar ha erhållit s.k. extra tillägg med 1 500 kr. för år. På livräntan (383:51 kr.) och samtliga tillägg skulle han därjämte ägt erhålla indextillägg, f. n. fem procent. Sammanlagt skulle Oldenburg härigenom ha erhållit en livsvarig årlig livränta på f. n. ca 7 500 kr. Livräntan torde inte ha blivit väsentligt mindre om han haft kvar endast den efter de två första utbytena återstående årliga livräntan på 73:21 kr. Såsom av det föregående framgår får Oldenburg i nuvarande läge inte någon trafiklivränta alls.

Det är sålunda uppenbart att följden av att livräntan utbytt mot kapitalbelopp blivit mycket allvarlig för Oldenburg. Riksförsäkringsverket kan inte bedöma i vilken utsträckning andra fall, där omständigheterna är lika ömmande, föreligger och alltså ej heller vilka konsekvenserna skulle bli av att Oldenburg beviljas ersättning i särskild ordning.

Nämnas må att Oldenburg f. n. från den allmänna försäkringen i form av folk- och tilläggspension (ATP), barntillägg samt kommunalt bostadstillägg erhåller sammanlagt 10 730 kr. för år.

Riksförsäkringsverket vill slutligen nämna, att riksdagen i en del tidigare fall tillerkänt skadade skolelever ersättning i extraordinär ordning utan att någon direkt skadeståndsskyldighet för staten förelegat. I detta hänseende torde få hänvisas till prop. nr 1928:181, 1935:116 och 1937:111. Gemensamt för dessa fall är att olycksfallen inträffat i nära anslutning till skolarbetet. I vad mån så kan ha varit fallet då Oldenburg skadades har inte kunnat utrönas då verket inte haft tillgång till förundersökningsprotokoll och domar.

Utskottet får beträffande i motionen II: 986 gjord hemställan om omprövning av vissa äldre trafiklivräntor erinra om att riksdagen i enlighet med förslag i första lagutskottets utlåtande nr 8 fattat beslut av innebörd att av motionären åsyftade livräntor får prövas från fall till fall.

Thorild Oldenburg, som är född den 7 april 1916, skadades som 14-åring då han med cykel kolliderade med en personbil i en gatukorsning i Jönköping. Utskottets vederbörande avdelning har inhämtat att Oldenburg vid tillfället var på väg från skolan. Olycksfallet har sålunda inträffat i nära anslutning till skolarbetet. Med hänsyn härtill och till övriga speciella omständigheter i detta enskilda ersättningsfall synes det utskottet kunna övervägas att tillerkänna Oldenburg ersättning i särskild ordning. Ett slutligt ställningstagande härtill förutsätter emellertid en närmare prövning, vilken enligt utskottets mening bör ankomma på Kungl. Maj:t. Utskottet föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna denna utskottets uppfattning och hemställer

att riksdagen ger Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet anfört i anledning av motionen II:986.

Stockholm den 15 maj 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Hjorth (s), Ottosson (m), fru Lilly Ohlsson (s), herrar Jonsson (s), Wirtén (fp), Wikström (fp) och Johan Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), Lindholm (s), Mattsson (cp), Gustafsson i Uddevalla (s), Blomkvist (s), Andersson i Knäred (cp), Svanberg (s), Tobé (fp), Jönsson i Arlöv (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Zachrisson (s), Lothigius (m) och Eriksson i Arvika (fp).